

„Iubiți muzica românească!”

Da, iubim muzica românească! Mărturisirea este a publicul arădean și, mai întâi, a autorilor acestui proiect, finanțat de AFCN. Un proiect necesar, care ar trebui extins pentru țara întreagă – fiindcă cu o floare nu se face primăvară, iar în anii de postcomunism, muzica cultă românească a fost destul de neglijată.

Proiectul a fost conceput și realizat în mod exemplar de dirijorul Dorin Frandేశ și muzicologa Codruța Dogaru, susținuți de directorul artistic al Filarmonicii, Doru Orban. Prima ediție, desfășurată între 12-19 octombrie 2017, a cuprins un simpozion pe tema „Evoluția muzicii contemporane românești în context mondial” – coordonat de conf. dr. Veronica Demenescu (Timișoara) –, câte un concert simfonic, vocal-sinfonic, o operă, o seară de film și câteva concerte camerale.

Am participat la primele două zile ale Festivalului. La simpozion, doamna Heidemarie Ambros (președinta Asociației *musica suprimata*, Berlin) a prezentat compozitori originali din România, care au fost discipoli sau au fost influențați de Enescu, respectiv, de Schoenberg; Norbert von Hannenheim, Filip Herșcovici, Marcel Mihalovici. O sistematizare stilistică a creației instrumentale românești (conf. dr. Ani-Rafaela Carabenciov), creația de lied a compozitorilor bănățeni (conf. dr. Dana Chifu), muzica românească de tradiție bizantină (lect. dr. Ion Alexandru Ardeleanu), creația pianistică a lui Vasile Ijac (drd. Iulia Roman) au fost o parte dintre temele prezentate, urmând să fie publicate de Facultatea de Muzică din Timișoara.

Concertul de deschidere, desfășurat la Sala Cercului Militar (sediul Filarmonicii fiind în reparare), a fost dedicat compozitorilor bănățeni. Se poate constata o anume regionalizare a programărilor din viața muzicală actuală: la București sau la Cluj nu se cântă, de mulți ani, nici Sabin Drăgoi, nici Remus Georgescu, nici Walter Mihai Klepper – de fapt, toți cei din generațiile care au creat în anii 1940-1980 fiind vitregiți în ultima vreme. A fost o recuperare binevenită să ascultăm Divertismentele de Drăgoi (partea I, prelucrarea melodiei „O, ce veste minunată”) și de Klepper, cu valențe neoclase. *Toccată* pentru pian și orchestră de Remus Georgescu este o adevărată revelație, pusă în valoare inclusiv datorită contribuției solistice a pianistei Andreea Dumitrescu și a compartimentului de percuție. În piesa simfonică *The Mysterious Journey of Life* (p. a. a.), Gabriel Almasi articulează caractere epic-energice și liric-meditative. Alte creații recente programate în concertul de deschidere au fost *Hiperboreana* de Petru Stoianov (amintind de „Hiroshima” lui Penderecki) și „*Zamolxis*” pentru trompetă, recitator și orchestră de Gabriel Mălăncioiu. Pornind de la texte ezoterice apocrife contemporane (semnate cu pseudonimul Remer Ra), compozitorul încredințează „trompetei de foc” răspunsurile de dincolo de cuvinte, încheind cu o minunată reprezentare muzicală a luminii. Orchestra dirijată de Huba Hollókői, trompetistul Sergiu

Dorin Frandేశ

Doru Orban

foto: IA

Cârstea, actorul Adrian Korek au asigurat succesul, nuanțând emoțiile textului și ale muzicii.

O idee profitabilă pentru asemenea manifestări este invitarea unui dirijor din străinătate – care devine, astfel, un cunoscător al muzicii românești și un potențial propagator al ei. Huba Hollókői (Ungaria/Finlanda) și-a dus la îndeplinire atribuțiile laborioase de a conduce cele șase piese inedite, cu rezultate convingătoare, datorate, bineînțeles, și Orchestrei Filarmonicii din Arad.

Între pilonii reprezentați de Sabin Drăgoi și Gabriel Mălăncioiu, primul concert a prefigurat misiunea întregului Festival: aceea de recuperare a valorilor uitate și de promovare a creațiilor de ultimă oră ale muzicii românești. O misiune la care publicul arădean a răspuns pozitiv.

În a doua seară, un diptic de formații camerale a cuprins Cvartetul de clarinete *Academic*, al Filarmonicii „Gheorghe Dima” din Brașov (care a interpretat un repertoriu de popularitate), respectiv Ansamblul *Percutissimo*, al Facultății de Muzică din Timișoara.

Codruța Dogaru

Suita de Sabin Păutza este o lucrare de referință prin echilibrul instrumentației la cele patru partide de clarinete, dar și prin inventivitatea tratării jazzistice.

Piese pentru percuție – semnate de Darie Nemeș-Bota, Doina Rotaru, Aurel Stroe, Laura Manolache, Adrian Iorgulescu (în ordinea din concert) – au avut, fiecare, originalitate prin momente timbrale și soluții expresive și sintactice neașteptate. O trăsătură comună a majorității lor este includerea vocalității – cântate sau percutante – în arsenalul sonor.

În continuarea Festivalului: *Orestia III – Eumenidele* de Aurel Stroe – cu saxofonistul Daniel Kientzy; dirijor Cezar Verlan; în colaborare cu Centrul Cultural de la Bușteni; filmul mut *Tabu* cu muzică de Violeta Dinescu, cântată live de Trio *Contraste*, alături de clarinetistul Dorin Cuibariu; un inedit program cameral cu interpreți-cupluri de familie: lieduri și piese instrumentale românești cu soții Manoleanu, Dogaru, Faur, Iuga; recitalul „Muzica românească în mâinile tinerilor interpreți”, în colaborare cu Colegiul de Arte „Sabin Drăgoi”: *Duo Vivo* și Ansamblul *Volte*; Trio *Syrinx* – program Corneliu Cezar; duoul Diana Moș (vioară) și Mihai Ungureanu (pian), cu program Olah – Bentoiu – Enescu; concertul vocal-sinfonic al Filarmonicii: program Adrian Pop – Ulpiu Vlad – Dan Dediu; dirijor: Dorin Frandేశ – au oferit, desigur, valori componistice și interpretative de referință.

Da, iubim muzica românească! Pentru a putea face această afirmație, este nevoie ca ea să se facă mult auzită și să fie accesibilă. Intrarea liberă s-a dovedit eficientă în acest sens. Convingătoare au fost și prezentările, făcute prin viu grai de dirijorul Dorin Frandేశ, în calitate de amfitrion, de interpreți și de unii dintre compozitorii care au onorat Festivalul cu prezența lor.

Mare parte a programelor (dintre cele pe care le-am ascultat: primul concert simfonic, recitalul Ansamblului *Percutissimo*) ar putea fi produse reprezentative de export

cultural! De reținut afirmația doamnei Heidemarie Ambros (*musica suprimata*), care, prezentă la concertul de deschidere, apreciază că programul respectiv este demn chiar și de viața muzicală din Berlin.

Ce lipsește Festivalului „Iubiți muzica românească!”? Propagarea națională și europeană. În primul rând, Radio România este instituția care ar putea transmite concertele de la Arad și a cărei implicare ar fi de impact! De asemenea, merită aflate soluții – cu contribuția organizatorică a altor filarmonici și a ICR – pentru itinerarea acestor programe valoroase în țară și în străinătate.

Elena Maria ȘORBAN

Concertul de deschidere a Toamnei Muzicale Clujeane

Vineri, 13 octombrie 2017, ora 19, la Colegiul Academic, a avut loc Concertul de deschidere a Festivalului Toamna Muzicală Clujeană. În cadrul acestuia au cântat Corul și Orchestra Filarmonicii de Stat „Transilvania”, dirijate de Mykola Diadiura.

Concertul, în ansamblul său, și mai ales prima parte, s-a constituit în certificarea ideii că arta autentică este un mod de afirmare și conservare a unei spiritualități căreia – fie că vrem sau nu – îi aparținem ca individualități. Astfel, lucrarea de debut, Tripticul *Huțul* de Miroslav Skoric, o lucrare de substanță folclorică slavă, înveșmântată simfonic cu vitalitate și complexitate metrică, ce reflectă cultura huțurilor, a fost metamorfozată interpretativ în veritabile narațiuni dramatizate, cizelat și îngrijit expuse de către întregul aparat orchestral sub bagheta dirijorului ucrainean.

De asemenea, am audiat *Concertul nr. 3 pentru pian, în Do major, op. 26* de Serghei Prokofiev, o lucrare care conține toate „mărcile” compozitorului: sarcasm, ironie, virtuozitate, balet, poveste, magie. O lucrare a dualităților expresive, a durităților metalice, a succesiunilor neîncetate și percutante de sunete ascuțite și seci, dar și a feeriei și lirismului.

Interpretul acestuia a fost Antonii Baryshevskyi, un pianist ucrainean talentat, energic, care, la cei 29 de ani ai săi, are un palmares impresionant. Încă din prima parte a lucrării am remarcat apanajul său interpretativ: siguranța, dezinvoltură, virtuozitate, expresivitate emoțională, eleganță muzicală. Toate acestea au convers înspre redarea coerentă a acestui iureș sonor implacabil, motoric, cu contururi colțuroase, lineare, disjuncte, dar și lirice. Am remarcat expresivitatea și puterea de transmitere artistică și în câteva momente importante din partea a doua, care se definește prin virtualitățile expresive specifice baletului, prin atmosfera dansantă, cu o încărcătură imagistică consistentă. Într-adevăr, pe măsură ce demersul interpretativ se derula, am avut sentimentul că o cortină se deschide spre o altă lume, o lume blândă și fermecătoare (în prima variațiune), jubilantă (în a doua variațiune), apoi o *iarnă rusă* pe portativ, în variațiunea a patra (Prokofiev notează chiar *freddo* în partitură). Sub auspiciile indicației *meditativo*, am remarcat dialogul încheat între pian și corn și atmosfera înghețată aferentă. Finalul a fost interpretat cu inteligență și rafinement, moment în care pianul face un *ritorno assai* în mi minor și orchestra finalizează în mi major. Pentru mine, cheia minoră este ca o sentință la moarte (accentuată prin intervenția tobei de bas, care te face să realizezi că piesa nu este deloc amuzantă, că moartea

a fost întotdeauna prezentă. Iar acest pianist ne-a purtat prin toate aceste meandre emoțional-artistice cu atât de multă sensibilitate și inteligență muzicală, încât am uitat de imediatul cotidian și am urmărit toate aceste poteci expresive.

A treia parte este ca un mare *crescendo*. Începe într-un ritm moderat și dinamic, dar atmosfera morții nu s-a terminat încă, ci persistă apăsător. Interpretativ, am regăsit elementele specifice muzicii, exprimând bărbăție, duritate, asperitate; au fost rafinate, cizelate, și în același timp simple, aproape pătrate. Totodată, au fost reflectate sarcasmul și umorul. Nici o trăire nu îi era străină, iar mijloacele sale de exprimare par nelimitate.

În a doua parte am ascultat Cantata *Aleksandr Nevski*, semnată de același compozitor rus. Corul, pregătit de maestrul Cornel Groza, a avut o prestație excelentă (cu toate că, surprinzător, a fost omis de directorul Marius Tabacu în discursul său de mulțumire din debutul concertului/Festivalului).

Dirijorul Mykola Diadiura pare a fi un artist animat de simfonismul prokofievian, corect redat și receptat de Corul și Orchestra Filarmonicii. Acesta a reușit să determine ansamblurile să se transforme dintr-o masă eterogenă de individualități într-un instrument unic, suplul, prin intermediul căruia energia creatoare a maestrului s-a amplificat, s-a multiplicat și înfrumusețat. Discret, dar cu dezinvoltură și eficiență a condus ansamblul numeros pe care îl reclamă Cantata. Cu o gestică elegantă și precisă, și-a reliefat logica structurală într-un demers exprimat firesc, cu naturalețe. Astfel, lucrarea a sunat excelent, iar mezzosoprana clujeană Orsolya Veress a avut o intervenție artistică rafinată și sensibilă. Calificat ca o reușită incontestabilă, concertul a marcat un debut reușit al Festivalului, fiind incitantă această panoramă a valențelor spiritului slav din perspectiva ansamblurilor clujene, prospectând zone ale frumosului sonor care, într-adevăr, merită puse în lumină!

Cristina PASCU

Aurul Rinului de Richard Wagner în Toamna Muzicală Clujeană

Rar mi-a fost dat ca în urma unui spectacol sau concert să simt satisfacția artistică de care am avut parte la sfârșitul concertului în care s-a prezentat opera „Aurul Rinului”. A fost o interpretare pe măsura dimensiunilor lucrării executate. Operele lui Wagner din această a doua etapă a creației sale, cea de deplină maturitate artistică, nu au arii sau duete, totul fiind conceput sub forma unei melodii infinite care se întinde de la începutul lucrării până la sfârșit. Temele și leitmotivele se înlănțuiesc într-un tot unitar. Rolul primordial revine orchestrei, care este uriașă, etalând o mulțime de nuanțe de intensitate și culoare, sugerând cât se poate de pregnant, locuri, situații și sentimente. Voi recunoaște cu mândrie că orchestra Filarmonicii „Transilvania” a trecut cu succes acest dificil examen, afirmându-se încă odată ca una din cele mai valoroase ansambluri simfonice ale țării și ale Europei. Sub bagheta tânărului și entuziastului dirijor Gabriel Bebeșelea muzica lui Wagner a sunat superb. Este momentul să ne exprimăm admirația pentru acest dirijor de 30 de ani, care are deja un palmares impresionant. Deopotrivă dirijor principal al Operei Naționale și al Filarmonicii din Cluj-Napoca, sub bagheta sa au cântat ansambluri de mare prestigiu din Europa, fiind suficient să amintim: Philharmonia Orchestra din Londra,